

Οι διωγμοί των Χριστιανών.

του Παπαδοπούλου Χρυσοστόμου (Αρχιεπισκόπου).

Οι διωγμοί κατά της χριστιανικής Εκκλησίας ανέκοψαν την πρόοδο του Χριστιανισμού στην Ελλάδα, πολύ δε περισσότερο όταν ο αυτοκράτορας Νέρων, δύο έτη μετά τον πρώτο σφοδρό κατά του Χριστιανισμού διωγμό στη Ρώμη, επισκέφθηκε την Ελλάδα περί το 66ο έτος και την συνετάραξε με τις θεατρικές του επιδείξεις και τις καταπιέσεις. Πάντως η παρουσία του παράφρονα εκείνου τυράννου στην Ελλάδα δεν ήταν δυνατό να προαγάγει τη διάδοση της νέας θρησκείας. Ο διωγμός μάλιστα επί του αυτοκράτορα Δομιτιανού (81-96) φαίνεται να είχε και στην Ελλάδα απήχηση, διότι τότε αναφέρεται ότι υπέστη μαρτυρικό θάνατο, δια της πύρας, ο πρώτος επίσκοπος Αθηνών Διονύσιος Αρεοπαγίτης. Μετά τον Διονύσιο επίσκοποι των Αθηνών τάσσονται από την παράδοση ο Ιερόθεος και ο Νάρκισσος, αλλά είναι ιστορικά γνωστό ότι υπέρ της χριστιανικής πίστεως μαρτύρησε ο καταγόμενος από την Αττική επίσκοπος Αθηνών Πούπλιος. Επί του αυτοκράτορα Τραϊανού (98-117) υπέστησαν μαρτυρικό θάνατο στους Φιλίππους οι χριστιανοί Παρμενάς, Ζώσιμος και Ρούφος το 109, το δε 110 ο επίσκοπος Δυρραχίου ?στιος ή Αρίστιος. Ο ανωτέρω μνημονευθείς επίσκοπος Κορίνθου Διονύσιος, ο οποίος ήκμασε κατά τον β' αιώνα επί Μάρκου Αυρηλίου (161-180) και υπέστη μαρτυρικό θάνατο, στην επιστολή του, απόσπασμα της οποίας διέσωσε ο Ευσέβιος, έκανε μνεία

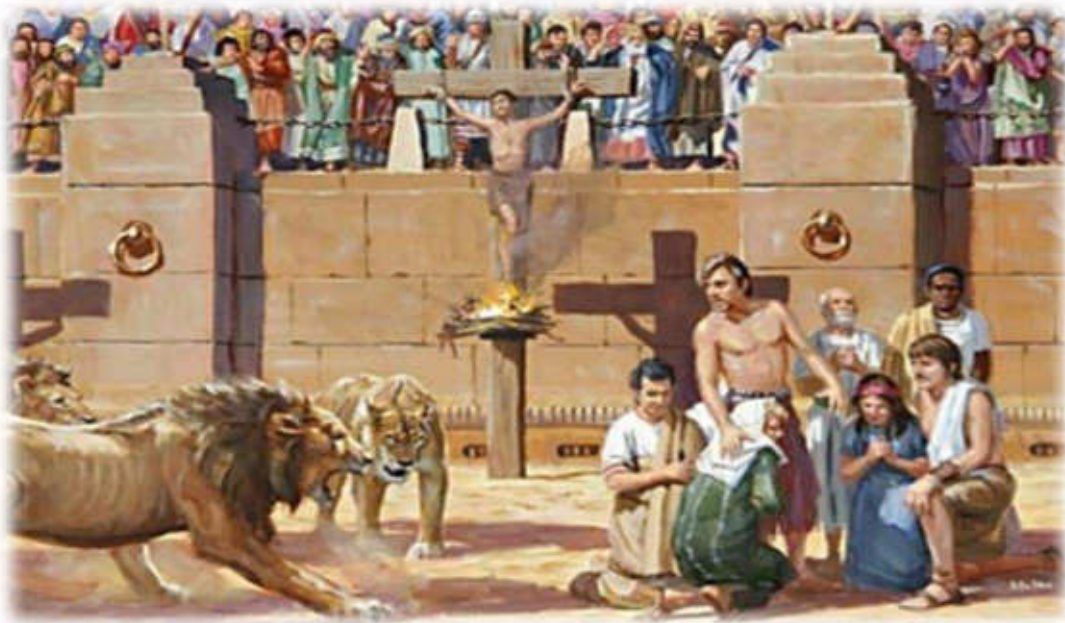
του Διονυσίου Αρεοπαγίτη ως πρώτου επισκόπου Αθηνών και προσέθετε, ότι οι Αθηναίοι χριστιανοί ολιγόωρησαν της κατά το Ευαγγέλιο πολιτείας και κινδύνευσαν να απομακρυνθούν από αυτήν λόγω του διωγμού, κατά τον οποίο μαρτύρησε και ο επίσκοπος τους επίσης σημειώνει ότι διάδοχος του Πουπλίου χρημάτισε ο Κοδράτος, ο οποίος κατόρθωσε να επισυνάξει τη χριστιανική κοινότητα των Αθηνών και να την αναζωπυρήσει στην πίστη. Από την πληροφορία αυτή καταφαίνεται ότι και ο επί Μάρκου Αυρηλίου διωγμός είχε θύματα στην Ελλάδα.

Ο Λατίνος πρεσβύτερος Ιερώνυμος από την ανωτέρω ιστορική μαρτυρία του Διονυσίου επισκόπου Κορίνθου συνήγαγε ότι ο μνημονευόμενος απ' αυτόν ως διάδοχος του Πουπλίου επίσκοπος Αθηνών Κοδράτος υπήρξε ο γνωστός ομώνυμος απολογητής του Χριστιανισμού. Αυτός όμως ήκμασε επί του αυτοκράτορα Αδριανού (117-138), επισκέφθηκε δε την πόλη των Αθηνών κατά τα έτη 125-126. Πάντως προς τον ανωτέρω αυτοκράτορα υπέβαλε την απολογία του ο Κοδράτος κατά την εν λόγω επίσκεψη του. Υπήρξε μάλιστα και άλλος Κοδράτος, μαθητής των απόστολων, «ευαγγελιστής» και «προφήτης», διάφορος και του επισκόπου Αθηνών και του απολογητή Κοδράτου. Εκτός του τελευταίου και άλλος Αθηναίος φιλόσοφος και απολογητής του Χριστιανισμού, ο Αριστείδης, υπέβαλε στον αυτοκράτορα Αδριανό λαμπρή απολογία υπέρ του Χριστιανισμού, στην οποία αναπτύσσει τη θεμελιώδη αλήθεια ότι οι χριστιανοί κατέχουν τη μόνη ορθή περί Θεού ιδέα και ότι μόνο ο Χριστιανισμός είναι η αληθής θρησκεία, ενώ οι βάρβαροι, οι Έλληνες και οι Ιουδαίοι πλανήθηκαν. Ταυτόχρονα ο απολογητής αποδεικνύει ότι οι χριστιανοί, κατέχοντες την αλήθεια όχι ως απλή θεωρία, αλλά ως πράξη, την εφαρμόζουν στη ζωή τους. Είναι βέβαια πολύ ενδεικτικό για την πνευματική της στάθμη, ότι στη χριστιανική παροικία των Αθηνών καταλέγονταν τέτοιοι επιφανείς άνδρες, όπως ο φιλόσοφος και απολογητής του Χριστιανισμού Αριστείδης. Και άλλος μέγας απολογητής, ο Αθηναγόρας, ήταν «Αθηναίος φιλόσοφος χριστιανός», όπως επιγράφεται στην απολογία του «Πρεσβεία περί χριστιανών», την οποία απέστειλε περί το 177 προς τον Μάρκο Αυρήλιο στη Ρώμη, όπου και είχε μεταβεί. Επίσης, υιός Αθηναίου φιλοσόφου, με το όνομα Αντίοχος, ο οποίος μαρτύρησε στη Ρώμη επί Δομιτιανού, υπήρξε ο επίσκοπος Ρώμης Ανακλητός (76-88), πιθανώς δε και ο Ξυστός Β' (257-258) ήταν υιός Αθηναίου φιλοσόφου. Τέλος και ο Υγίνος, ο οποίος κατά τη μετάβαση του στη Ρώμη εξελέγη

επίσκοπος της πόλεως αυτής (136-140), ήταν Αθηναίος φιλόσοφος χριστιανός.

Οι απολογίες των χριστιανών απολογητών δεν ανέστειλαν τους διωγμούς, οι οποίοι υπεκινούντο διαρκώς από τους φανατικούς ειδωλολάτρες. Έτσι, επί του αυτοκράτορα Αντωνίνου Πίου (138-161) κηρύχθηκε και πάλι διωγμός κατά των χριστιανών της Ελλάδας. Ο αυτοκράτορας εξέδωσε διάταγμα «προς Λαρισαίους και Θεσσαλονικείς και Αθηναίους» να μη καταδιώκουν τους χριστιανούς, σύμφωνα με πληροφορίες του Μελίτωνα Σάρδεων που διασώζονται στον Ευσέβιο. Το διάταγμα αυτό μαρτυρεί την ακμή των χριστιανικών παροικιών στις ανωτέρω ελληνικές πόλεις. Ο σκληρός διωγμός που κηρύχθηκε επί του αυτοκράτορα Δεκίου (249-251) επεκτάθηκε και στην Ελλάδα 1 . Μεταξύ των Αθηναίων χριστιανών μαρτύρων του διωγμού εκείνου αναγνωρίστηκαν ο Ηράκλειος, ο Παυλίνος και ο Βενέδημος, οι οποίοι κήκον ζωντανοί, η δε μνήμη τους τιμάται από την Εκκλησία τη 15 Μαΐου. Πρίν από αυτούς είχαν μαρτυρήσει στην Αθήνα πιθανώς και οι άγιοι Πέτρος, Διονύσιος, Χριστίνα παρθένος, Ανδρέας και Παύλος, των οποίων η μνήμη εορτάζεται τη 19 Μαΐου. Στην Κόρινθο, κατά τον ίδιο διωγμό και επί του ανθυπάτου Κοδράτου υπέστησαν μαρτυρικό θάνατο ο Κυπριανός, ο Παύλος και μερικοί άλλοι, επί δε ανθυπάτου Διονυσίου μαρτύρησαν πολλές γυναίκες, μεταξύ των οποίων και η Αγία Χάρισσα, όπως επίσης και ο άγιος επίσκοπος Αθηνών Λεωνίδας, ο οποίος συνελήφθη στην Τροιζήνα κατά τις ήμερες του Πάσχα και οδηγήθηκε στην Κόρινθο, όπου μετά από πολλά βασανιστήρια απαγχονίσθηκε. Αργότερα ανακομίσθηκε το λείψανο του στην Αθήνα, διασώθηκε δε κοντά στον Ίλισσό ποταμό κρύπτη, η οποία αποτελεί μέρος του ιδρυθέντος, πιθανώς κατά τον Δ΄ αιώνα, «Μαρτυρίου του αγίου Λεωνίδου». Το «Μαρτύριον» ήταν μεγαλοπρεπής βασιλική, όπως μαρτυρούν τα ανακαλυφθέντα αρχαιολογικά λείψανα της 2 . Στη Γόρτυνα της Κρήτης υπέστησαν μαρτυρικό θάνατο ο άγιος επίσκοπος Κύριλλος, γέροντας 84 ετών, και δέκα άλλοι χριστιανοί Θεόδουλος, Σατουρνίνος, Εύπορος, Γελάσιος, Ευνίκιος, Αγαθόπους, Ζωτικός, Κλεομένης, Βασιλειάδης και Ευάρεστος. Κατά τον ίδιο διωγμό, τη 14 Μαΐου 250, μαρτύρησε και ο άγιος Ισίδωρος στη Χίο. Στην Κόρινθο αναφέρονται ως μαρτυρήσαντες επί Δεκίου δεκατρείς χριστιανοί μάρτυρες (η μνήμη τους τιμάται την 31 Ιανουαρίου, τη 10 Μαρτίου και 15/16 Απριλίου). Από τη Θεσσαλονίκη δε καταγόταν και η Ελκιονίς, η οποία υπέστη το μαρτύριο στην Κόρινθο (η μνήμη της τιμάται την 28 Μαΐου).

Πολλοί άλλοι μάρτυρες αναδείχθηκαν σε διάφορες άλλες ελληνικές πόλεις και νησιά. Κυρίως όμως η Μικρά Ασία έδωσε τους περισσότερους μάρτυρες κατά τη διάρκεια όλων των διωγμών.

Επί Γαλερίου (305-311) έγινε μεγάλη σφαγή των χριστιανών στην Κόρινθο, κατέστησαν δε γνωστά τα ακόλουθα ονόματα: Μύρων, Βικτωρίνος, Βίκτωρ, Νικηφόρος, Κλαυδιανός, Σαραπίων, Παπίας, Κοδράτος. Από δε τις περιοχές γύρω από την Κόρινθο και οι: Κυπριανός, Διονύσιος, Ήνεκτος, Παύλος, Κρίσκης, Λεωνίδας, Ειρήνη, Αδριανός. Κατά τον τελευταίο διωγμό επί Διοκλητιανού, μεγαλομάρτυρας του Χριστιανισμού στη Θεσσαλονίκη αναδείχθηκε το 303 μαζί με τον Νέστορα ο άγιος Δημήτριος, με το ένδοξο όνομα του οποίου συνδέθηκε η περαιτέρω ιστορία της πόλεως. Στην Παλαιστίνη αναδείχθηκε άλλος μεγαλομάρτυρας, ο άγιος Γεώργιος, στη δε Αίγυπτο η Αγία Αικατερίνη, οι οποίοι τιμώνται ιδιαίζοντως από τον ελληνικό λαό. Από τη Θεσσαλονίκη κατάγονταν οι μαρτυρήσασες στη Νίκαια Αγάπη, Χιονία και Ειρήνη. Αναφέρονται δε και άλλοι μάρτυρες στη Θεσσαλονίκη, όπως η Ματρώνα, ο Δομίνιος, ο Αλέξανδρος, η Ανυσία, ο διάκονος Αγαθόπους, ο αναγνώστης Θεόδουλος, ο Φλωρέντιος, ο Λούκτος και ο Ταυρίων. Στην Κέρκυρα κήκαν ζωντανοί οι μάρτυρες Ζήνων, Ευσέβιος, Νέων και Βιτάλιος.

Οι διωγμοί αυτοί κατά του Χριστιανισμού δεν ανέκοψαν την πρόοδο του. «Το αίμα των μαρτύρων υπήρξε ο σπόρος του Ευαγγελίου», όπως ορθά ελέχθη ήδη από τον Τερτυλλιανό κατά τον Δ΄ αιώνα. Η πρόοδος της νέας θρησκείας όμως υπήρξε βραδύτατη στην εστία της πολυθεΐας, την Ελλάδα, η οποία μετά τις προξενηθείσες από τους Ρωμαίους

καταστροφές και λεηλασίες υπέστη επιδρομές διαφόρων βαρβάρων, σε εποχή κατά την οποία η αναρχία λυμαινόταν το Ρωμαϊκό κράτος. Κατά την επιδρομή των Γόθων (267) καταστράφηκαν και τα αρχαιότερα χριστιανικά μνημεία, ανάμεσα στα οποία και ο πρώτος ναός στη μνήμη του αγίου Διονυσίου στον Αρειο Πάγο με το πρώτο επισκοπείο των Αθηνών. Είναι αυτονόητο ότι μεταξύ τέτοιων ανωμαλιών δεν ήταν εύκολη η πρόοδος του Χριστιανισμού. Στους διωγμούς αυτούς έθεσε τέρμα ο Μέγας Κωνσταντίνος (306-337), ο πρώτος χριστιανός αυτοκράτορας, ο οποίος και διευκόλυνε την πλήρη επικράτηση της νέας θρησκείας. Ο Κωνσταντίνος έδειξε εύνοια προς την Ελλάδα, προς τιμήν του δε οι Αθηναίοι έστησαν ανδριάντα για τις ευεργεσίες του προς την πόλη. Ο Κωνσταντίνος σκόπευε μεν στην αρχή να καταστήσει πρωτεύουσα του κράτους τη Θεσσαλονίκη, προέβη μάλιστα και σε μερικές προκαταρκτικές εργασίες στο λιμάνι της, αλλά τελικά προτίμησε το Βυζάντιο, αρχαία αποικία των Μεγαρέων, το οποίο έμελλε να γίνει ένα περιφανέστατο κέντρο της χριστιανικής θρησκείας. Η νέα πρωτεύουσα, της οποίας τα εγκαίνια τελέσθηκαν την 11 Μαΐου 330, μετονομάσθηκε Κωνσταντινούπολη, το ένδοξο δε αυτό όνομα κυριάρχησε στην περαιτέρω πορεία της χριστιανικής Εκκλησίας.

Παραπομπές.

1. Hertzberg, Β' , 172 εξ .
2. Γ.Α. Σωτηρίου, Παλαιά χριστιανική Βασιλική Ιλισσού, Αρχαιολογ. Εφημερίς 1919.

Από βιβλίο του Παπαδοπούλου Χρυσοστόμου (Αρχιεπισκόπου), Η Εκκλησία της Ελλάδος απ' αρχής μέχρι του 1934, εκδ. Αποστολική Διακονία, Αθήνα 2000.